

—Lazar Vozarević—

NARODNI MUZEJ CRNE GORE
ATELJE DADO

Legat Milice i Svetozara Vukmanovića Tempa koji obuhvata 223 eksponata: slike, grafike, skulpture i djela primjenjene umjetnosti, predstavlja izuzetno vrijednu zbirku u fondu Umjetničkog muzeja Crne Gore. U njoj se nalaze djela likovnih stvaralaca koji su predstavljali dominantne pojave na crnogorskoj i ex Jugoslovenskoj umjetničkoj sceni XX vijeka.

U okviru Legata svojim visokim likovnim i estetskim vrijednostima izdvajaju se radovi srpskog slikara Lazara Vozarevića, umjetnika koji je u svom djelu uspio da poveže plastične sisteme Moderne sa srednjevjekovnim tradicionalnim formama izraza - Pikasovu plavu fazu i analitički kubizam sa Vizantinskim fresko i ikonopisnim slikarstvom. O osobenostima svog originalnog likovnog izraza umjetnik je zapisao: "s fresaka i ikona ne uzimam ono što na njima predstavlja prošlost, ne uzimam patinu, već arhitekturu slike - horizontale i vertikale, zatim, čvrstinu crteža, raspored masa, pokret i zvučne akorde boja. Sve to tumačim svojim jezikom i služim se svim sredstvima koje dozvoljava savremeno slikarstvo... Koreni naše prošlosti utiču na moja specifična shvatanja, ali im ne treba dati prioritet, jer ako se ne bi vodilo računa o dostignućima u likovnom izražavanju sveta, nacionalne umetnosti bi propale. Da bi mogle da se održe, potrebno je da se koriste likovnom azbukom dvadesetog veka."

U Legatu Milice i Svetozara Vukmanovića nalaze se djela koja obilježavaju sve faze njegovog bogatog likovnog opusa.

Njegova prva samostalna izložba 1952, poslije Lubardine izložbe 1951, "značila je najradikalniji pokušaj da se vlastiti izraz nađe mimo principa koji su kod nas bili već priznati". Pozitivan sud o njoj dao je u jednom svom članku Milo Milunović. Ista izložba u Galeriji Sen Plasid u Parizu 1953, izazvala je povoljne reakcije francuske kritike, koja je ukazala na poseban senzibilitet ovog umjetnika, Pikasovog sljedbenika, i istakla njegov osoben gofrizam koji daje osnovni ton njegovom slikarstvu.

Crtež predstavlja primarni plastični element kojim oblikuje formu, i sredstvo kojim izražava svoja intelektualna promišljanja, svoja osjećanja, i svoj odnos prema tekovinama prošlosti. Na njemu Vozarević oživljava sjene davno minulih vremena preko vizantinske ikonografije, amblema, heraldike, ali i antičkih predstava i srednjevjekovnih turnira, koji su predstavljeni na dva crteža koji pripadaju Legatu. Na njima umjetnik virtuosnim vladanjem crtačkom vještinom - čistom, hitrom, talasastom, stvarnom i virtuelnom linijom, oblikuje figure ili ih samo naznačuje.

Crtež je u osnovi njegovih slika na kojima na plavoj ili tamnosivoj pozadini postavlja kubistički transponovane mirne, statične i hladne figure, koje egzistiraju u jednoj vanvremenskoj i vanprostornoj dimeziji. Tako na slici Sjećanje na Velaskeza geometrijskim segmentima definiše portret osobe bez individualnih karakteristika u svečanoj i ozbiljnoj pozi, čiji se identifikacioni kôd krije iza skamenjenog dekonstruisanog lica.

Na slikama iz ciklusa Materinstvo u Legatu zastupljenim radovima Majka sa djetetom i Materinstvo, nalazimo jedan drugačiji odnos prema tradiciji. Iz zasićene crveno-crne pozadine pomalaju se, kao priviđenja, forme prekrivene srednjevjekovnim oklopom, sa neprobojnim vizirom preko lica. One su smeđe, metalne, kubistički skulpturalne, zastrašujuće, monumentalne. Ova savremena ikona ne emanira lirsku toplinu i nježnost koja karakteriše temu materinstva, već njome provejava dah smrti, otuđenja, beznađa. Oklop u kojem je zatvorila svoj lik ne dozvoljava posmatraču da prodre u njega. Savremeni robot sa srednjevjekovnim atributima, okamenjen, asocijalan, nepristupačan dolazi iz drugih vremena, kao opomena sadašnjosti i zloslutni vijesnik budućnosti. "Smrt je deo pesimističkog uverenja, a ono se sastoji u neizbežnoj sumnji u današnji svet" govorio je Vozarević. Metalne nitne kojima uokviruje kompoziciju ili definiše pojedine detalje slike, postaće karakteristične za njegovo kasnije slikarstvo.

Vozarevićev prvi zografski period, po mišljenju profesora Lazara Trifunovića, bio je zaključen ovim likovnim djelima figuralnog prosedea.

Njegova naklonost ka ličnom iskazu u domenu materijalne strukture slike postepeno će dobiti nove likovne determinante. Naime, ovaj izraziti slikar figuracije postaje apstraktan. Ikonopisni hermetizam i iracionalnost dobili su odraz u zagasito-mrkim i zlatnim kolorističkim površinama koje razbija mistična svjetlost rembrantovske provenijencije. Patina koju je nataložilo vrijeme prekrila je njegove slike na kojima se zgušnjavanjem i razrijeđivanjem kolorističkih lazura i imapsta stvorila čarobna igra beskraja i neuhvatljivosti, kao na slikama Razbijena forma i Crvena svjetlost.

Tražeci nov izraz umjesto iluzije materijalnih tragova prošlosti on unosi prave materijale: žice, kamenje, pijesak...Njegov enformel je karakterisalo i apliciranje metalnih elemenata kojima realizuje geometrijske kompozicije, kao Dijagonala koju osmišljava gusto raspoređenim nitnama.

Vozarevićevo slikarstvo figurativnog i apstraktnog prosedea kojim je uspio da poveže tokove savremene umjetnosti sa tradicionalnim vrijednostima, vječnost sa prolaznošću, racionalnost sa misticizmom, fantaziju sa stvarnošću, predstavlja izuzetan primjer logičkog i nemirnog stvaralačkog puta umjetnika koji nas plijeni svojim raznovrsnim i likovno snažnim djelom.

Ljiljana Zeković
istoričar umjetnosti

Cetinje, decembar 2009.

*Kompozicija II, 1964.
kombinovana tehnika na platnu
40x40 cm*

Majka sa djetetom
Kombinovana tehnika na platnu
195x194 cm

The legacy of Milica and Svetozar Vukmanović Tempo, comprising 223 exhibits which include paintings, prints, sculptures and works of applied art, is an extremely valuable collection in the Art Museum of Montenegro. It encompasses works by artists deemed to be dominant figures on the Montenegrin and former Yugoslav 20th-century art scene.

Works standing out by their high artistic and aesthetic values are those by Serbian painter Lazar Vozarević, an artist who managed to connect the plastic systems of Modern art with the mediaeval traditional forms of expression – Picasso's blue period and analytical cubism with Byzantine fresco and icon-painting. This is what Vozarević wrote of the distinct features of his original artistic expression: "I don't take the past from frescos and icons, I don't take the patina, but the architecture of the picture – its horizontal and its vertical, and the firmness of the drawing, the distribution of the masses, the movement and the chords of colour. I interpret all this in my own language and use all means allowed by contemporary painting... The roots of our past influence my views, but they should not be given priority, for if we did not pay attention to the achievements in the world's artistic expression, national arts would disappear. In order for them to survive, it is necessary to use the artistic alphabet of the 20th century."

The legacy of Milica and Svetozar Vukmanović contains works from all stages of Vozarević's rich artistic oeuvre.

Vozarević's first independent exhibition held in 1952, following Lubarda's 1951 exhibition, "was the most radical attempt to find one's own expression beyond the principles already recognized here". The exhibition was praised in an article written by Milo Milunović. The same exhibition, organized in 1953 at the Saint Placid Gallery in Paris, received acclaim from French critics, who pointed to the special sensibility of the artist, a follower of Picasso's, stressing his graphism which gives the basic tone to his painting.

Drawing is the primary plastic element with which Vozarević creates the form and the tool with which he expresses his intellectual reflections, his emotions and his attitude to the achievements of the past. In it the artist revives the shadows of the times long gone through Byzantine iconography, emblems, heraldry, but also through ancient images and mediaeval tournaments, represented in two drawings which belong to the legacy. In them Vozarević shapes or just outlines the figures in his virtuous mastery of drawing skills – a clean, swift, wavy, real and virtual line.

Drawing is the basis of Vozarević's paintings in which the blue or dark grey background contains placid, static and cold figures, transposed in the cubist manner and existing in a timeless and spaceless dimension. Thus, in the picture *A Memory of Velazquez*, he defines through geometrical segments the portrait of a person devoid of individual features in a formal and serious pose, whose identification code hides behind the petrified and deconstructed face.

The paintings contained in the legacy from the *Maternity cycle* – *Mother and a Child* and *Maternity*, display a different attitude towards tradition. From the saturated black-and-red background, forms emerge like apparitions in mediaeval armour, with an impervious visor over the face. They are brown, metal, sculptural in the cubist manner, terrifying, monumental. This modern icon does not emanate lyric warmth and tenderness characterizing the theme of maternity, but it is imbued with the spirit of death, alienation and hopelessness. The armour hiding the face prevents the viewer from penetrating it. A contemporary robot with mediaeval attributes, petrified, antisocial and inaccessible, comes from the other time, as a warning to the present and an ominous herald of the future. "Death is part of a pessimist belief, consisting of inevitable doubt in the present world", Vozarević used to say. Metal pins encircling the composition or defining certain details of the picture will become a typical feature of his later paintings.

In the opinion of Professor Lazar Trifunović, Vozarević's first zoographic period was concluded with these figural art works.

The artist's propensity for a personal expression will gradually gain new artistic determinants in the domain of the material structure of a painting. More precisely, this figurative painter will turn to abstract art. The hermetism and irrationality of icon-painting are reflected in dark brown and golden surfaces broken by the mystic, Rembrandt-like light. The patina developed in time coat his paintings in which a magic play of infinity and elusiveness is created in the thickening and dilution of colouristic layers of paint, like in the paintings *The Broken Form* and *Red Light*.

Looking for a new expression instead of the illusion of the material traces of the past, Vozarević employs authentic materials: wire, stone, sand... His *Art Informel* is also characterized by the application of metal elements with which he creates geometrical compositions, such as *The Diagonal* designed with densely distributed pins.

Vozarević's figurative and abstract painting, with which he managed to connect contemporary art trends with traditional values, eternity with transience, rationality with mysticism, fantasy with reality, is an outstanding example of a logical and wandering creative path of an artist who captivates with his diverse and artistically strong work.

Ljiljana Zeković
an art historian

Cetinje, December 2009

Kompozicija II
kombinovana tehnika na dasci
30x24 cm

Lazar Vozarević, slikar,
rođen je 1925. godine u Sremskoj Mitrovici. Godine 1941. upisao je Školu
za Primenjene umetnosti u Beogradu, a 1943. godine Akademiju za likovne
umetnosti, koju je završio 1948. godine. 1951-51. – boravi u Parizu
Bio je član Jednastorice i Decembarske grupe, i jedan od prvih ekspone-
nata enformela u Beogradu 60-ih godina. Godine 1960. godine postao je
docent na Akademiji za likovne umetnosti u Beogradu.
Pored slikarstva, bavio se ilustracijom knjiga i mozaikom.
Umrlo je 29. marta 1968. godine u Beogradu.

Samostalne izložbe:

- 1952. Beograd, Galerija ULLUS
- 1953. Pariz, Galerija Saint-Placide
- 1954. Beograd, Klub književnika
- 1955. Novi Sad, Galerija Matice srpske;
Zagreb, Salon LKUM;
Beograd, Galerija ULLUS
- 1956. Pariz, Galerija Rive Gauche;
Sarajevo, (L. Vozarević, S. Bogojević, A. Luković)
- 1957. Beograd, Galerija Grafički kolektiv
- 1959. Beograd, Umetnički paviljon Cvijeta Zuzorić
- 1960. Njujork, Picasso Club
- 1961. Sremska Mitrovica, Galerija Srema
- 1963. Venecija, Galerija Il Traghetto
- 1964. Beograd, Salon Moderne galerije
- 1965. Bari, Galerija La Panchetta
- 1966. Rim, Galerija Scipione
- 1968. Rim, Galerija Il Cerchio;
Brisel, Palais des Beaux-Arts
- 1969/70. Beograd, Muzej savremene umetnosti
- 1970. Zagreb, Galerija Forum;
Priština, Pokrajinski kulturni centar,
Kosovska Mitrovica, Obilić, Prizren, Gnjilane
- 1975. Niš, Galerija savremene umetnosti
- 1983. Novi Sad, Galerija likovne umetnosti, Poklon zbirka Rajka Mamuzića
- 1989. Sremska Mitrovica, Galerija Lazar Vozarević;
Beograd, Galerija ULLUS
- 2003. Novi Sad, Galerija likovne umetnosti, Poklon zbirka Rajka Mamuzića

Izlagao na grupnim izložbama u zemlji i inostranstvu.

Nagrade:

- 1959. Oktobarska nagrada grada Beograda
- 1961. Nagrada za slikarstvo na I Trijenalu likovnih umetnosti, Beograd;
Otkupna nagrada na konkursu za dekorisanje zgrade SIV-a, Beograd
- 1976. Prva nagrada na konkursu za Omladinski spomen-dom, Beograd